

Raad voor de Journalistiek blaast vijf kaarsjes uit

De Raad voor de Journalistiek bestaat vijf jaar. Heeft de Raad voor een omslag gezorgd? Of is het eerder schaduwboxen, 'veel raad, maar weinig baat' zoals onlangs een proefschrift de Nederlandse Raad voor de Journalistiek kwalificeerde? Uit een onderzoek blijkt dat de Vlaamse Raad voor de Journalistiek wel een stevige reputatie heeft opgebouwd. Opmerkelijk is dat ook advocaten een rol hebben opgeëist in de procedures voor de Raad.

Dirk Voorhoof

De laatste weken en maanden kwam de Raad voor de Journalistiek prominent in de aandacht: BV's leken wel in rij aan te schuiven om zich te beklagen over laakbare journalistieke handelwijzen. Eerst was er de beslissing in de zaak Chris Dusauchoit tegen Het Laatste Nieuws. Korte tijd later kreeg ook Chris Van Den Durpel van de Raad gelijk in zijn klacht tegen TV Familie. De Raad kwam opnieuw in de schijnwerpers toen Veronique De Cock liet weten klacht te zullen indienen omdat al te vrijpostige privéfoto's van haar in een magazine waren gepubliceerd, zonder haar toestemming. Even later werd de Raad in sommige krantenberichten zelfs gepromoveerd tot de 'Hoge Raad voor de Journalistiek' toen niemand minder dan Vlaamse wielergod Tom Boonen liet weten een klacht te zullen indienen omdat *Het Laatste Nieuws* een verhaal met foto's had gepubliceerd over zijn nieuwe relatie met een 16-jarig meisje. Verhaal en foto's die, zo dacht Tom, in *Humo* hadden moeten verschijnen. Laat het duidelijk zijn: het zijn niet enkel BV's die bij de Raad aankloppen. Eerder tikte de Raad sommige redacties of journalisten op de vingers wegens onzorgvuldige berichtgeving in belangrijke maatschappelijke dossiers, wegens roekeloze journalistieke

undercoverpraktijken, wegens schending van de privacy of wegens een te sensationele of onzorgvuldige aanpak. Een aantal kranten en enkele weekbladen, maar ook VTM en VRT kregen van de Raad een publieke vermaning wegens het niet naleven van bepaalde regels van journalistieke beroepsethiek.

Overigens stond de Raad tegelijk zelf op de bres voor de persvrijheid van journalisten, onder andere naar aanleiding van de onterechte klachten van het parket en een aantal magistraten over bepaalde misdaad- en gerechtswaarslaggeving en voor het opeisen van het recht op beeldverslaggeving in de zaak Dutroux en in de zaak Van Themsche. Ook de klacht van politicus Rik Daems tegen *Dag Allemaal* werd afgewezen: het gewraakte artikel met een interview waarvan Daems zelf de tekst had goedgekeurd kon volgens de Raad niet beschouwd worden als een inbreuk op het recht op privacy van de politicus. De berichtgeving over diens relatie met een politica van een andere partij was wel degelijk voldoende maatschappelijk en politiek relevant, aldus de Raad.

De Raad heeft eveneens een aantal richtlijnen en aanbevelingen uitgewerkt, ter aanvulling van de bestaande codes van journalistieke rechten en plichten. De Raad kondigde een richtlijn af over het gebruik van embargo's, de omgang van de pers met

De Raad heeft een aantal richtlijnen en aanbevelingen uitgewerkt, ter aanvulling van de bestaande codes van journalistieke rechten en plichten.

slachtoffers van ongevallen en misdrijven, over beeldmanipulatie en gebruik van beeldarchief, over financiële journalistiek en over undercoverjournalistiek. Ook formuleerde de Raad een reeks aanbevelingen voor de berichtgeving over psychisch ziek zijn en zelfdoding.

70 PROCENT KEERT TEVREDEN TERUG

Uit een onderzoek dat de Raad liet uitvoeren blijkt dat zowel de hoofdredacteurs als de klagers overwegend positieve geluiden laten horen over de Raad. Hoewel de Raad geen sancties kan opleggen of geen schadevergoedingen kan toekennen, drukt een grote meerderheid van de klagers zijn tevredenheid uit over de werking van de Raad. De klagers appreciëren vooral de kosteloosheid, de laagdrempeligheid en de snelheid waarmee de klacht wordt behandeld. 70 procent van de klagers zegt ook een volgende keer te zullen een beroep doen op de Raad voor de Journalistiek, mocht daar een aanleiding toe zijn. Uit de enquête blijkt vooral een positieve waardering voor het bereiken van een minnelijke regeling. Vier op de tien klachten kan immers via een minnelijke schikking worden afgehandeld, telkens via actieve tussenkomst en bemiddeling van de Ombudsman van de Raad. Een minnelijke regeling kan neerkomen op het aanbieden van excuses door de redactie of de journalist, het publiceren van een weerwoord of het intrekken of wijzigen van een geplande publicatie of uitzending. Als er geen minnelijke schikking kan worden bereikt, wordt de zaak ten gronde behandeld voor de voltallige Raad, met 18 leden (journalisten, vertegenwoordigers van de mediadirecties en externen). Van de 59 beslissingen sinds 2003 vond de Raad dat in iets meer dan de helft van de gevallen de klacht gegrond of minstens ten dele gegrond was. De genoegdoening aan de kant van de klagers bestaat er dan in dat de Raad, tot nu toe overigens steeds in consensus, in een gemotiveerde beslissing vaststelt dat de redactie of de journalist één of ander principe van de jour-

nalistieke beroepsethiek niet heeft nageleefd. Die beslissing wordt niet enkel overgemaakt aan de partijen, maar ook aangekondigd en gepubliceerd op de website van de Raad en in het vakblad *De Journalist*. De Raad maakte tot nu nog geen effectief gebruik van de mogelijkheid om het medium zelf te verplichten de beslissing te publiceren.

Doorgaans heeft de Raad in zijn beslissing een duidelijke motivering waarom een journalistieke handelwijze wel of niet aanvaardbaar is. In een paar beslissingen is de Raad niet in dat opzet geslaagd. Zo erkent de Raad in een beslissing dat er sprake is van een 'nodeloze sfeer van insinuaties en verdachtmakingen', zegt zelfs expliciet dat 'te betreuren', maar uiteindelijk vindt de Raad 'niettemin' dat de klacht niet gegrond is. Van deze en enkele andere uitspraken kan men moeilijk aanvoeren dat ze bijdragen tot de ontwikkeling en verduidelijking van de journalistieke beroepsethiek. Van genoegdoening voor de klagers kan bij dergelijke uitspraken nauwelijks sprake zijn.

DE RAAD HEEFT BAAT!

Maar globaal kan de Raad een positief resultaat voorleggen. Na vijf jaar werking blijkt dat bijna 75 procent van de behandelde klachten leidt tot een minnelijke regeling of tot een gegrond bevonden klacht. Dat resultaat, samen met de kosteloosheid, de laagdrempeligheid en de vrij snelle afwikkeling van de klacht, maakt dat de Raad als een alternatief kan worden beschouwd voor een rechtsprocedure wegens bepaalde onbetamelijke journalistieke handelwijzen. Opmerkelijk is trouwens dat de Raad in de motivering de complementariteit ten opzichte van het recht nadrukkelijk tot uitdrukking brengt: tal van beslissingen maken duidelijk dat de Raad geen juridische analyse maakt van de klacht en de feiten, maar de zaak bekijkt vanuit het perspectief van de journalistieke beroepsethiek. Niet steeds een gemakkelijke opdracht, temeer omdat de klagers, maar ook de journalisten en de redacties meestal de bijstand inroepen van een advocaat, waardoor toch weer gepoogd wordt om de klacht en de beoordeling juridisch te vertalen en ook formeel-juridische aspecten in de procedure te betrekken. Meteen situeert zich hier een uitdaging voor de Raad om de kenmerken van zijn procedure te behouden, met korte termijnen van behandeling en focus op de journalistieke beroepsethiek.

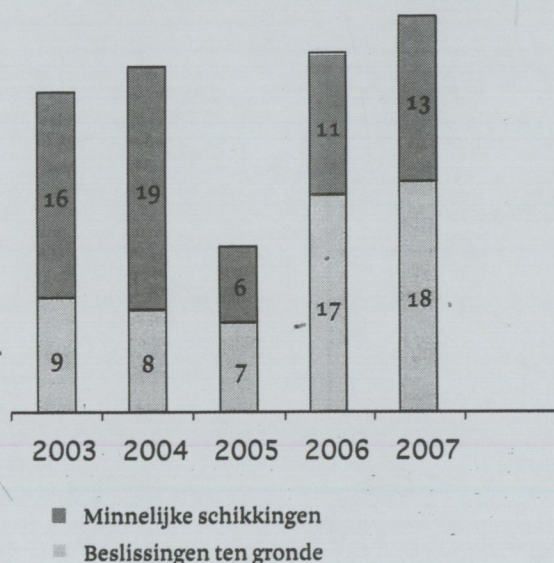
(De auteur is hoogleraar mediarecht en auteursrecht aan de Universiteit Gent en de Universiteit van Kopenhagen)

Zie F. VOETS en D. VOORHOOF (eds.), *Vijf jaar Raad. Een balans, Brussel, 2007*.

www.rvdj.be

Raad voor de Journalistiek 2003 - december 2007

Minnelijke schikkingen en beslissingen

Bevoegdheden Raad

De Raad voor de Journalistiek doet uitspraak over een journalistieke handelwijze en toetst die aan de regels van de beroepsethiek. Die regels zijn neergeschreven in een aantal ethische codes. De verzoeker krijgt van de Raad voor de Journalistiek een gezaghebbend oordeel over de journalistieke handelwijze waarover hij klacht heeft ingediend. De Raad wil daarmee de discussie over de journalistieke ethiek binnen het beroep stimuleren en het publiek vertrouwen geven in de geloofwaardigheid van de journalistiek.

De Raad behandelt klachten in verband met journalistieke praktijken en -handelwijzen, los van beroeps- of sociaal statuut en ongeacht het medium waarvoor de journalist werkt. Naast het beoordelen van journalistieke handelwijzen (op verzoek, op klacht of op eigen initiatief) is aan de Raad ook de taak meegegeven om beroepsethische richtlijnen voor journalistieke gedragingen uit te werken.

Voor de klachtenbehandeling is er wel een belangrijke drempel: de verzoeker/klager moet immers een voldoende belang, een **persoonlijk belang** hebben. Er is ook een beperking in de tijd: klachten moeten ingediend worden uiterlijk **dertig dagen** vanaf het tijdstip van publicatie, uitzending of vanaf de gewraakte handelwijze. De Raad doet enkel aan bemiddeling en klachtenbehandeling naar aanleiding van journalistieke handelwijzen door een journalist of een redactie van **Nederlandstalige media in België**.

In de dossiers die de Raad behandelt na klacht, volstaat de Raad met de gemotiveerde vaststelling of al dan niet sprake is van een inbreuk op de journalistieke deontologie. De Raad is **niet bevoegd** om enige vorm van maatregel of **tuchtsanctie** op te leggen of een **schadevergoeding** toe te kennen. De beslissingen worden openbaar gemaakt op www.rvdj.be (DV).